

Słowa kluczowe: Ewangelia Mateusza, Nowy Testament, uczeń Jezusa, narracja, tłumaczenie

Keywords: Gospel of st. Matthew, New Testament, disciple of Jesus, narrative, translation

Ks. Krzysztof Bardski

UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
WYDZIAŁ TEologiczny

BYĆ UCZNIEM JEZUSA - ALTERNATYWNA PARAFRAZA MT 10-12

Sekcji Mt 10–12 poświęcamy kolejny artykuł, kontynuujący cykl naszych wcześniejszych publikacji, zawierających propozycję alternatywnego tłumaczenia Ewangelii Mateusza (Bardski, 2015, s. 237–251; 2016, s. 118–132; 2018, s. 60–76). Staramy się wydobyć z tekstu te aspekty semantyczne, które bywały zaniechane przez wcześniejszych polskich tłumaczy oraz podejmujemy z nimi dyskusję (w przypisach). Ponadto staramy się uwyraźnić napięcie emocjonalne, które kryje się w tekście oryginalnym, szukając polskich wyrażen idiomatycznych, formułując krótkie zdania, często zaopatrzone w wykrzykniki oraz nie unikając wyrażen dosadnych, nie ocierających się oczywiście o sferę wulgaryzmów.

Sekcja Mt 10–12 rozciąga się między dwoma ściśle określonymi tematycznie jednostkami literackimi. Wcześniejsza sekcja, obejmująca Mt 8–9, stanowi zbiór opowiadań o cudach Jezusa, natomiast następna, mianowicie Mt 13, zawiera przypowieści. Czy jest jakiś wspólny temat, wokół którego obraca się tekst św. Mateusza obejmujący rozdziały 10–12?

Zwróćmy uwagę na perykopę rozpoczynającą i kończącą tę sekcję. Zaczyna się ona od powołania dwunastu uczniów jako apostołów (Mt 10,1-4), kończy zaś na epizodzie o krewnych Jezusa (Mt 12,46-50). Na kanwie tego wydarzenia

Jezus buduje metaforę rodziny swoich uczniów: „Kto postępuje zgodnie z wolą mojego Ojca w Niebie, ten jest moim bratem, moją siostrą, a nawet moją Matką” (Mt 12,50). Również wewnątrz sekcji temat uczniostwa Jezusowego powraca w różnorodnych odsłonach. Najpierw mamy polecenia związane z głoszeniem Ewangelii (Mt 10,5-15), następnie wymagania dotyczące umiejętnego wypełniania tej misji (Mt 10,16-23), umocnienie wobec przeciwności, jakie czekają głosicieli Ewangelii (Mt 10,24-33) oraz realne przedstawienie trudnych konsekwencji życiowych prawdziwego uczniostwa (Mt 10,34-42). Rozdział 11 jest poświęcony Janowi Chrzcicielowi, który zostaje przedstawiony słowami Izajasza, jako ten, który przygotowuje drogę dla Jezusa (Mt 11,10), a więc jako swoisty wzór dla uczniów. W końcu, w rozdziale 12, zostaje potwierdzony autorytet Jezusa jako Pana szabatu (Mt 12,1-8), zapowiedzianego przez proroków (Mt 12,15-21), zwycięzcy demonów (Mt 12,22-30) oraz nowego Jonasza i Salomona (Mt 12,38-42).

MT 10 – DWUNASTU POSŁANYCH

1 Przywołał do siebie swych dwunastu uczniów i dał im moc ujarzmiania demonów¹. Mogli je wypędzać² oraz leczyć wszelkie choroby i słabości³.

2 A oto imiona dwunastu apostołów:

pierwszy⁴ Szymon, zwany Piotrem, i brat jego Andrzej,
następnie Jakub, syn Zebedeusza, ze swoim bratem Janem,

3 Filip i Bartłomiej,

Tomasz i Mateusz, poborca podatków,

Jakub, syn Alfeusza, i Tadeusz,

4 Szymon Kananejczyk i Judasz Iskariota, który Go wydał⁵.

Jak zwiastować Ewangelię?

5 Tych to dwunastu Jezus uczynił apostołami⁶ i posłał, dając następujące wskazania⁷:

1 „Ujarzmiania demonów” – dosł. „moc (władza) nad duchami nieczystymi,” tak przekłada większość. Tłumaczymy za Współczesnym.

2 „Wypędzać” (Tysiąclecia, Ekumeniczna, Kowalski, Paciorek, Romaniuk, Brandstaetter, Przyjaciół) – „wyrzucać” (Poznańska, Paulistów), „wyganiać” (Warszawska, Ewangeliczna), „usuwali” (Popowski).

3 „Słabości” – *malakia*, dosł. „miękość”, „niemoc”.

4 Tak większość; „najpierw” (Witwicki, Współczesny, Ekumeniczna).

5 Za: Ewangeliczna, Popowski, Witwicki; większość: „który Go zdradził”.

6 „Uczynił apostołami” – *apesteilen* – dosł. „posłał”. Nawiązanie do 10,2.

7 Za Ekumeniczną.

– Do krain ludów pogańskich⁸ nie wyruszajcie. Do miast Samarii nie wchodźcie.
6 Idźcie raczej do zabłąkanych⁹ owiec spośród ludu¹⁰ Izraela.
7 Bez przerwy ogłaszajcie¹¹: „Królestwo Niebios jest w zasięgu ręki^{12!}”
8 Uzdrowiajcie chorych! Wskrzyszajcie umarłych! Trędotatym przywracajcie czystość! Wypędzajcie demony! Skoro otrzymaliście za darmo – za darmo też rozdawajcie.
9 Nie biecicie na drogę¹³ złota ani srebra, ani nawet miedzi ukrytej w pasie¹⁴.
10 Nie zabierajcie torby, koszuli na zmianę¹⁵, sandałów ani laski podróżnej. Kto pracuje, ma przecież prawo otrzymać posiłek¹⁶.
11 Jeśli przyjdziecie do jakiegoś miasta lub wioski, dowiedzcie¹⁷ się, czy jest tam ktoś godny zaufania¹⁸ i zamieszkajcie¹⁹ u niego na czas waszego pobytu²⁰.
12 Przybywając do jakiegoś domu, życzcie mu pokoju²¹.

8 „Do krain ludów pogańskich” – dosł. „na drogi pogan (nie-żydów)”.

9 *apolōlota* – „zabłąkanych” (Popowski, Stern), „które poginęły” (Tysiąclecia, Ekumeniczna, Ewangeliczna), „które zginęły” (Poznańska, Warszawska, Witwicki), „zaginionych” (Kowalski, Brandstaetter), „zagubionych” (Paciorek, Przyjaciół, NTI, Paulistów, Romaniuk).

10 „Ludu” (za Romaniukiem) – dosł. „domu” (tak większość).

11 Dosł. „idźcie i ogłaszajcie” – semityzm. W tle czasownik hebr. *halah* („iść”) w znaczeniu ciągłego wykonywania czynności określonej drugim czasownikiem. „Ogłaszajcie” – bądźcie heroldami zwiastującymi ważną wiadomość.

12 Gr. *Eggiken* – „przybliżyło się i znajduje się blisko” (perf.), „jest o krok”, „tuż tuż”, „w zasięgu ręki”.

13 *Mē ktēsēsthe* – „nie zaczynajcie nabywać”, „kupować”, „zaopatrywać się”.

14 Nawiązanie do zwyczaju przechowywania monet wewnątrz pasa, co utrudniało kradzież lub zgubienie; zob. dzisiejsze *money-belt*.

15 Dosł. „dwóch chitonów” – lniana szata zakładana bezpośrednio na ciało.

16 Gr. *Trofē* – dosł. „żywność”, „pokarm”, „strawa” (najczęściej). Niektórzy tłumaczą szerzej: „utrzymanie” (Kowalski, Witwicki, Paulistów), „to, czego potrzebuje” (Stern), „zapłata” (Brandstaetter), „wynagrodzenie” (Współczesny).

17 „Dowiedzcie” – „rozpytajcie się” (Witwicki), „pytajcie” (Brandstaetter).

18 „Zaufania” – dodatek kontekstualny za Kowalskim; w tekście gr. tylko „godny” (*aksios*).

19 Gr. *meinate* – dosł. „trwajcie”; też: „zatrzymajcie się” (Tysiąclecia, Ekumeniczna, Paciorek), „pozostańcie” (Warszawska), „pozostawajcie” (Popowski), „zostańcie” (Kowalski).

20 „Na czas waszego pobytu” – dosł. „aż wyjdziecie”.

21 Za Ewangeliczną. Gr. *aspasasthe autēn* – „pozdrówcie ją” (w domyśle: dom, rodzaju żeńskiego *oikia*). Późniejszy kontekst sugeruje, że chodzi o zwyczajowe pozdrowienie *shalom* („pokój!”). Stern dodaje „powiedzcie: *Szalom alejchem*” (dosł. „pokój nad wami”). Późniejsze rękopisy Wulgaty dodają: „dicentes pax huic domui” („mówiąc pokój temu domowi” – tak tłumaczy Wujek, Kowalski [w nawiasie], Witwicki), czego jednak nie ma w najstarszych rękopisach. Większość tłumaczy: „pozdrówcie go”. Inni: „przywitajcie go pozdrowieniem” (Tysiąclecia, Paciorek), „pozdrówcie domowników życzeniem pokoju” (Ekumeniczna, Współczesny).

13 Jeśli dom okaże się gościnnie²², niech wasz pokój zamieszka w nim²³. Jeśli zaś nie – niech powróci do was.

14 A jeżeli nie przyjmą was i nie będą chcieli was słuchać²⁴, opuście²⁵ ten dom i to miasto i strząśnijcie pył z nóg waszych²⁶.

15 Zapewniam was²⁷, że nawet Sodomie i Gomorze lżej²⁸ będzie w dniu sądu, niż temu miastu.

Spyt i ufność

16 To ja²⁹ was posyłam! Owce osaczone³⁰ przez wilki! Dlatego musicie być spryt- ni³¹ jak węże i ufni³² jak gołębie.

22 Gr. *aksia* – „godna”. Interpretujemy kontekstualnie.

23 Gr. *elthatō ... ep'autēn* – „przyjdzie na nią”. Swoista personifikacja pokoju, który przychodzi „na” (semityzm) lub powraca. W polskich przekładach przeważnie „zstąpi”, ale też literalnie „przyjdzie na” (Wujek, Brzeska, Gdańska, Witwicki, Interlinearny) „spłynie na” (Poznańska, Kowalski), „spocznie na” (Ekumeniczna, Brandstaetter, Stern), „zapanuje w” (Współczesny), W polskiej frazeologii odpowiednikiem może być pokój, który „zamieszkuje w”.

24 Dosł. „nie wysłuchaliby słów waszych”. Niektórzy archaicznie: „Nie dano posłuchu waszym słowom” (Tysiąclecia, Ekumeniczna).

25 Za Współczesnym i Sternem. Inni przeważnie: „wychodząc”.

26 Sprzeciw wobec Ewangelii można porównać do nieczystości rytualnej. Dotykanie stopami ziemi pogańskiej wymagało rytualnego oczyszczenia, które może metaforycznie oznaczać „strząśnięcie pyłu”. Można też ten fragment rozumieć jako radykalne odcięcie się od miejsca, które gardzi Ewangelią.

27 Gr. *Amēn lego hymin* – dosł. „Amen mówię wam” (Przyjaciół), tradycyjnie tłumaczone: „Zaprawdę, powiadam wam” (Tysiąclecia, Warszawska, Kowalski, Paciorek, Wujek; Brzeska i Gdańska odwracają kolejność słów) lub:q „Zaprawdę, mówię wam” (Poznańska, Brandstaetter, Romaniuk), też: „Ja wam prawdę mówię” (Witwicki), „Doprawdy mówię wam” (Stern). Tłumaczymy za: Ekumeniczną, Paulistów, Współczesnym, Popowskim, Ewangeliczną.

28 Gr. *anektoterōn* – dosł. „bardziej znośnie”. „Znośniej” (Brandstaetter, Ewangeliczna, Stern), „łatwiej” (Przyjaciół); opisowo: „łatwiej będzie znieść swój los” (Kowalski), „spotka mniej przykry los” (Romaniuk). Pozostali tłumaczą tak jak my.

29 Gr. *Idou egō* – „Oto ja”. Podkreślenie znaczenia osoby posyłającej. Brandstaetter dodaje: „Spójrzcie! Ja was posyłam...”, Współczesny: „Uważajcie, posyłam was...”, Stern: „Uważajcie! Wysyłam was...”

30 Gr. *en mesō* – „w środku”; „pomiędzy” lub „pośrodku”.

31 Gr. *frōnimoī* – dosł. „przytomny”, „rozsądny”, „roważny”, „mądry”, „bystry”, „zmyślny”. Tłumaczymy „przebiegli” w paradoksalnym nawiązaniu do przekładu Septuaginty Rdz 3,1 (też Ewangeliczna). Inni: „roztropni” (Tysiąclecia, Warszawska, Brandstaetter, Paciorek, Gdańska, Stern), „mądrzy” (Poznańska, Wujek), „rozsądni” (Witwicki, Interlinearny), „czujni” (Ekumeniczna, Współczesny), „uważni” (Popowski), „przezorni” (Kowalski, Paulistów), „przemysłni” (Przyjaciół), „ostrożni” (Brzeska).

32 Gr. *akeraioi* – „czysty”, „niezmieszany”, „nietknięty”, „świeży”; w odniesieniu do osób: „prostoduszny”, „szczerzy”, „nieprzekupny”. Tłumaczymy za Współczesnym, w kontekście zaufania Duchowi Świętemu, por. 10,20. Inni: „nieskazitelni” (Tysiąclecia, Paulistów), „prości” (Poznańska, Witwicki, Kowalski, Interlinearny, Wujek), „niewinni” (Warszawska, Brandstaetter, Ewangeliczna, Romaniuk, Przyjaciół, Stern), „łagodni” (Ekumeniczna), „czyści” (Popowski, Paciorek), „szczerzy” (Gdańska, Brzeska).

17 Uważajcie na tych, którzy oskarżać³³ was będą przed sądem³⁴ i publicznie³⁵ będą was chłostać³⁶.

18 Z mego powodu zaprowadzą was przed namiestników³⁷ i królów. Dzięki temu świadczyć będziecie wobec nich i wobec ludów pogańskich³⁸.

19 Gdy staniecie przed sądem, nie martwcie³⁹ się o to, jak ani co macie mówić. We właściwym czasie⁴⁰ Bóg wam podpowie⁴¹.

20 Przecież to nie wy będziecie przemawiać, ale Duch waszego Ojca będzie mówił przez⁴² was.

21 Brat wyda na śmierć własnego⁴³ brata. Ojciec wyda syna. Dzieci zbuntują się⁴⁴ przeciwko rodzicom i zabiją ich⁴⁵.

33 Gr. *paradōsousin* – dosł. „wydawać”, „przekazywać”, „zdradzać”.

34 Gr. *synedria* – dosł. „sanhedryny”; lokalne sądy synagogałne. W świetle 10,6 chodzi o kontekst głoszenia Ewangelii w środowisku żydowskim. Współczesny frazeologicznie: „będą was ciągać po sądach”.

35 Gr. *en tais synagōgais* – dosł. „w synagogach”, czyli na zgromadzeniu, publicznie.

36 Syntetyczne przedstawienie przebiegu sprawy sądowej, od oskarżenia do wymierzenia kary.

37 Gr. *ēgemōn* – „władca”, „zarządca”; w kontekście rzymskiej okupacji Izraela – „namiestnik cesarski”, w przeciwieństwie do króla.

38 Gr. *ethnē* – w tle hebr. *go'im* – określenie zbiorcze wszystkich narodów pogańskich. Dzięki prześladowaniom poszerzony zostaje zakres ewangelizacji. Odwołanie się prześladowców do władzy rzymskiej staje się okazją do głoszenia Dobrej Nowiny nie tylko w środowisku żydowskim. Większość tłumaczy: „na świadectwo im i poganom”. Dobre tłumaczenie Witwickiego: „na świadectwo dla nich i dla nie-żydów” lub w kontekście jurydycznym Romaniuk: „abyście składali zeznania przed nimi i przed poganami”.

39 Gr. *merimnēsēte* – „zastanawiać się”, „rozmyślać”, „myśleć” (Wujek); w NT raczej w kontekstach: „starać się”, „dbać”, „martwić się” (tak większość), „troszczyć się” (Poznańska, Warszawska, Witwicki, Kowalski, Gdańska, Brzeska), jak również: „kłopotać się” (Brandstaetter).

40 Gr. *en ekeinē tē hora* – dosł. „w tamtej godzinie”.

41 Gr. *dothēsetai hymin* – dosł. „będzie wam dane”, *passivum divinum*, Bóg jest tym, który podpowie treść mowy obronnej.

42 Gr. *en hymin* – dosł. „w was”. Większość tłumaczy narzędziowo („przez was”), odwołując się do semickiego „b^e”. Niektórzy jednak pozostają przy sensie literalnym („w was”): Warszawska, Brandstaetter, Witwicki, Przyjaciół, Wujek, Gdańska, Brzeska, Interlinearny.

43 „Własnego” – słuszny dodatek u Romaniuka, potęgujący dramatyzm wypowiedzi.

44 Gr. *epanastēsontai* – dosł. „powstaną”, tak tłumaczy większość, ale też: „wystąpią” (Poznańska, Paulistów, Romaniuk, Współczesny), „zwrócą się” (Ekumeniczna, Stern). Proponujemy nową interpretację kontekstualną.

45 Gr. *thanatōsousin* – podstawowe znaczenie „uśmiercać” (Witwicki), „zabijają” (Poznańska, Gdańska, Przyjaciół), „będą mordować” (Brzeska), można też tłumaczyć: „spowodują śmierć” (Ekumeniczna), „doprowadzą do śmierci” (Ewangeliczna), „wydadzą na śmierć” (Paulistów, Kowalski, Współczesny, Stern), „zgotują im śmierć” (Brandstaetter), „skażą na śmierć” (Popowski), pretensjonalnie brzmi „o śmierć przyprawią” (Wujek, Tysiąclecia, Warszawska, Paciorek), niezbyt dokładnie „doprowadzą do zguby” (Romaniuk).

22 Wszyscy was znienawidzą ze względu na moje imię. Kto jednak wytrwa do końca – będzie ocalony⁴⁶.

23 Gdy w jednym mieście zaczną⁴⁷ was prześladować⁴⁸, uciekajcie do innego⁴⁹. Zapewniam was, zanim wy obejdziecie miasta Izraela, ja – zwykły człowiek – przyjdę do was⁵⁰.

Nie lękajcie się!

24 Uczeń nie przewyższa mistrza⁵¹. Niewolnik⁵² nie jest ważniejszy⁵³ od swego pana.

25 Wystarczy, że uczeń dorówna nauczycielowi a niewolnik swemu panu⁵⁴. Jeśli gospodarza domu przezywają Belzebubem⁵⁵, tym bardziej będą szkalować⁵⁶ jego domowników.

26 Nie bójcie się! Wszystko, co tajemne⁵⁷, ujrzy światło dzienne⁵⁸. Wszystko, co sekretne⁵⁹, stanie się wiadome wszem i wobec⁶⁰.

46 Gr. *sōthēsetai* – „ocalony” (Ekumeniczna, Współczesny, Brandstaetter, Witwicki, Ewangeliczna), „uratowany” (interlinearny), „uzdrowiony” lub w głębszym znaczeniu teologicznym „zbawiony” (większość). Oryginalnie Stern: „będzie zachowany od uszczerbku”.

47 Za Romaniukiem interpretujemy inchoatywnie.

48 „Prześladować” – tak większość; „ścigać” (Poznańska), „poszukiwać” (Popowski). Niewykluczone znaczenia gr. *diōkō*: „wygnać”, „oskarżać”.

49 Romaniuk dodaje za niektórymi rękopisami: „a jeśli i w tym będą was poszukiwać, uchodźcie do trzeciego”.

50 Gr. *heōs an elthē ho hyios tou anthrōpou* – dosł. „aż przyjdzie syn człowieka”. Cała polska tradycja translatoryczna przyjmuje w tym wersecie eschatologiczny sens wyrażenia „Syn Człowieczy”. Możliwe są jednak inne interpretacje. Tytuł „Syn człowieka” (hebr. *ben ‘adam*) może oznaczać pokorę i prostotę ludzkiej natury Jezusa. Dzięki takiej interpretacji dwa kolejne wersety stają się zachętą skierowaną do uczniów, aby głosić Ewangelię w pokorze i prostocie, naśladując Mistrza i Pana. Również można tu odczytywać obecność Jezusa w drugim człowieku, zwłaszcza cierpiącym, wykluczonym, w myśl Mt 25,31-46. Zresztą nasze tłumaczenie nie wyklucza także podtekstu eschatologicznego.

51 Gr. *didaskalos* – „nauczyciel” (większość), „mistrz” (Warszawska, Brandstaetter, Kowalski, Romaniuk, Wujek, Brzeska, Gdańska), „rabbi” (Stern).

52 Gr. *doulos* – „sługa” (większość), „niewolnik” (Poznańska, Interlinearny).

53 Za Współczesnym.

54 Za Warszawską i Romaniukiem. Ciekawa interpretacja Kowalskiego: „Uczeń musi się zadowolić, jeżeli obejdą się z nim jak z mistrzem jego, a sługa – jeżeli obejdą się z nim jak z panem jego”.

55 Por. Mt 12,24.

56 „Będą szkalować” – dodatek kontekstualny.

57 Gr. *keklymmenon* – „zasłonięte”, „ukryte”.

58 Gr. *apokalyfthēsetai* – „będzie odsłonięte”, „odkryte”.

59 Gr. *krypton* – „przykryte”.

60 Gr. *gnōsthēsetai* – „będzie znane”. Werset ma paraleliczną budowę właściwą hebrajskim przysłowiom, dlatego w przekładzie sięgamy do polskich wyrażen idiomatycznych.

27 Ja mówię do was w ciemności, wy rozgłaszajcie w świetle⁶¹. Słyszycie na ucho⁶², głoście na całe gardło⁶³.

28 Nie bójcie się tych, którzy w sensie dosłownym mogą uśmiercić⁶⁴, ale nie są w stanie zabić ducha. Bójcie się raczej tego, który pod każdym względem może pogrążyć w śmietniku Doliny Hinnomu⁶⁵.

29 Czy za bezcen⁶⁶ nie można kupić dwóch wróbli? A nie kto inny, jak Ojciec wasz pozwala im latać⁶⁷!

30 On zna nawet dokładną liczbę włosów na waszej głowie⁶⁸!

31 Nie bójcie się! Jesteście Mu bliżsi⁶⁹ niż wiele wróbli!

32 Każdy więc, kto opowie się⁷⁰ za Mną wobec ludzi, może liczyć na Mnie wobec Ojca mego w Niebie.

33 Kto zaś odrzuci⁷¹ Mnie wobec ludzi, tego i Ja odtrączę wobec Ojca mego w Niebie.

61 Typowy paralelizm antytetyczny, tłumaczymy literalnie. Współczesny: „Ja wam mówię w mroku nocy, wy mówcie w blasku dnia”.

62 Jak większość tłumaczymy literalnie, wykorzystując wyrażenie idiomatyczne występujące zarówno w grece jak i w języku polskim. Ekumeniczna: „mówione szeptem”, Brandstaetter: „wypowiedziane szeptem”.

63 „Na całe gardło” – stosujemy polski odpowiednik idiomatyczne. Gr. *epi tōn dōmatōn* – „na dachach” (większość), „na tarasach” (Kowalski: „z wyżyn tarasów”). Współczesny i Paulistów: „rozgłaszajcie publicznie”, Popowski: „głosem herolda ogłoście”

64 Dosł. „zabijających ciało”. Przeciwwstawienie „ciało” – „dusza” odczytujemy nie w znaczeniu antropologicznym, lecz noematycznym, jako „sens dosłowny” i „sens głębszy. Duchowy”.

65 Zob. przypis do Mt 5,22.

66 „Bezcen” (za Sternem) – dosł. *assarius* – najmniejsza miedziana moneta, warta 1/16 denara.

67 Dosł. „A żaden z nich nie spadnie bez Ojca waszego”.

68 Dosł. „Zaś włosy waszej głowy wszystkie są policzone”. Stronę bierną interpretujemy jako *passivum divinum*.

69 Gr. *diaferete* – dosł. „różnicie się” (Interlinearny); Witwicki: „Przecież wy to coś innego, niż wiele wróbli”. Kontekst wskazuje na różnicę w znaczeniu pozytywnym. Na czym jednak polega ta różnica? Według większości chodzi o większą wartość życia ludzkiego, dlatego: „ważniejsi” (Tysiąclecia, Paciorek), „więcej warci” (Poznańska, Warszawska, Paulistów, Romaniuk, Współczesny, Popowski, Stern), „dużo więcej warci” (Kowalski), „cenniejsi” (Ekumeniczna, Przyjaciół), „znaczący więcej” (Brandstaetter, Ewangeliczna), „lepszycie” (Wujek), „zacniejszymi jesteście” (Brzeska), „przewyższacie” (Gdańska). Nasza interpretacja sugeruje większą wartość w aspekcie relacji.

70 Gr. *homologēsei* – „mówić to samo”, „zgadzać się”, „odpowiadać czemuś”; „przyznać się, wyznać”; też „obietcać, przyrzec coś”. Interpretujemy za Romaniukiem w sensie relacyjnym: jednomysłność z planami Bożymi, opowiedzenie się za Jezusem. Większość tłumaczy „przyzna się”, lub „wyzna” (Warszawska, Witwicki, Kowalski, Paciorek, Przyjaciół, Wujek, Brzeska, Gdańska).

71 Gr. *arnēsētai* – „zaprzeczyłby”, „odmówiłby”, też: „zaparłby się, zaprze, wyprze” (większość), „wyrzekłby się” (Ekumeniczna, Współczesny).

Róbcie raban!

34 Nie łudźcie się, że przyszedłem narzucić bezkonfliktową wizję świata⁷². Przyszedłem raczej wzniecić ferment⁷³.

35 Przyszedłem poróżnić⁷⁴ ojca z synem, matkę z córką, synową z teściową!

36 Domownicy⁷⁵ staną się nieprzyjaciółmi⁷⁶!

37 Kto jest bardziej przywiązany do⁷⁷ ojca lub matki – nie nadaje się, by być ze Mną⁷⁸.

Kto jest bardziej przywiązany do syna lub córki – nie nadaje się, by być ze Mną.

38 Kto idąc za Mną nie bierze swojego krzyża⁷⁹ – nie nadaje się, by być ze Mną.

39 Kto stara się zachować⁸⁰ swoje życie⁸¹, ten je straci, a kto straci swe życie z Mego powodu – ten je zachowa.

40 Kto was przyjmuje⁸² – ten i Mnie przyjmuje. A kto Mnie przyjmuje – ten przyjmuje również Tego, który mnie posłał.

41 Kto przyjmuje proroka ze względu na jego godność⁸³, dostanie zapłatę właściwą prorokowi. Kto przyjmuje człowieka prawego⁸⁴ ze względu na jego prawość – też dostanie zapłatę właściwą prawemu.

42 Kto jednak poda choćby kubek chłodnego napoju⁸⁵ jednemu z tych najmniej-

72 „Narzucić bezkonfliktową wizję świata” – dosł. „rzucić pokój na ziemię”.

73 „Wzniecić ferment” – dosł. „rzucić miecz”. Za papieżem Franciszkiem można by powiedzieć „wzniecić raban” (*hacer lio*).

74 Gr. *dithasai* – dosł. „rozdwoić” (Interlinearny); też: „poróżnić” (większość), „przeciwstawić” (Ekumeniczna, Romaniuk, Popowski), „rozłączyć” (Wujek, Kowalski), „oddzielić” (Paciorek), „zwrócić przeciwko” (Przyjaciół), „nastawić przeciwko” (Stern), „uczynić rozerwanie” (Gdańska), „wadzić” (Brzeska, Murzynowski).

75 „Domownicy” – „najbliżsi krewni” (współczesny), „mieszkańcy domu” (Popowski).

76 Por. Mi 7,6.

77 „Jest bardziej przywiązany do” – Gr. *filōn* – dosł. „kochający”. Jezus nie używa tu czasownika *agapaō* (kochać tą miłością, która jest specyficzna dla chrześcijaństwa), lecz *fileō* (kochać miłością przywiązania, wspólnego losu).

78 „Nie nadaje się, by być ze Mną” – dosł. „nie jest Mnie godzien”.

79 Są dwa sposoby rozumienia wersetu: „nie wziąć krzyża a iść za Jezusem” (Tysiąclecia, Warszawska, Popowski, Paciorek) lub: „nie wziąć krzyża i nie iść za Jezusem” (większość).

80 „Kto stara się zachować” (za: Warszawska, Kowalski) – dosł. „znajdujący”; „Kto chce znaleźć” (Tysiąclecia), „Kto znalazł” (Przyjaciół, Brandstaetter, Witwicki, Popowski, Wujek, Brzeska, Gdańska), „Kto znajdzie” (Romaniuk, Paciorek), „Kto znajduje” (Paulistów, Stern), „Kto zachowa” (Poznańska), „Kto chce zachować” (Ekumeniczna), „Kto kurczowo chwytą się” (Współczesny), „Kto w pierwszym rzędzie zabiega o” (Ewangeliczna).

81 Gr. *psyche* – „dusza” (Witwicki, Ewangeliczny, Wujek, Brzeska, Gdańska) lub „życie” (większość).

82 Gr. *dechetai* – „przyjmuje” (większość), „podejmuje” (Brandstaetter); też możliwe: „zaakceptuje”, „ugości”, „wpuści”, „powita”, „przygarnie”.

83 „Kto przyjmuje proroka ze względu na jego godność” – dosł. „Przyjmujący proroka dla imienia proroka”.

84 „Człowieka prawego” – „sprawiedliwego” (większość), „caddika” (Stern).

85 „Kubek chłodnego napoju” – dosł. „kielich zimnego”; „kubek świeżej wody” (Tysiąclecia, Popowski, Współczesny), „kubek wody” (Poznańska), „kubek zimnej wody” (większość).

szych⁸⁶, ze względu na to, że jest uczniem – zapewniam was – ten to dopiero otrzyma nagrodę!

MT 11 – REWOLUCJA JEZUSA

1 Gdy Jezus przygotował swoich dwunastu uczniów do zadań, które ich czekają⁸⁷, odszedł stamtąd, aby nauczać i zwiastować Dobrą Nowinę⁸⁸ w ich miastach.

2 Tymczasem Jan usłyszał w więzieniu⁸⁹ o czynach⁹⁰ Chrystusa. Za pośrednictwem⁹¹ swoich uczniów

3 zapytał Go:

- Czy Ty jesteś tym przepowiedzianym⁹², czy też mamy nadal⁹³ wyglądać innego?

4 Jezus im odpowiedział:

- Czym prędzej powiadomcie⁹⁴ Jana o tym, co słyszycie i co widzicie.

86 Gr. *mikron* – dosł. „najmniejszych” (większość), „maluczkich” (Warszawska, Kowalski, Romaniuk), „małych” (Ekumeniczna, Witwicki, Popowski, Ewangeliczna, Przyjaciół, Brzeska, Gdańska), „najbiedniejszemu człowiekowi” (Współczesny), „prostaczków” (Brandstaetter).

87 „Przygotował [...] do zadań, które ich czekają” – dosł. „dokończył instruować”; czasownik *diatassō* oznacza „rozporządzić”, „zorganizować”, „uporządkować”, w kontekście politycznym „wydać zarządzenie”, w kontekście militarnym „ustawić w szyku bojowym”. Tłumaczone: „dawać wskazania” (Tysiąclecia, Ekumeniczna, Popowski, Paciorek), „dawać polecenia” (Poznańska, Witwicki), „wydawać polecenia” (Warszawska, Współczesny), „polecenia” (Przyjaciół), „udzielać wskazań” (Kowalski), „udzielać rozkazy” (Brandstaetter), „udzielać wskazówek” (Ewangeliczna), „udzielać pouczeń” (Paulistów, Romaniuk), „nauczać” (Stern), „rozporządzać” (Interlinearny), „rozkazywać” (Murzynowski, Wujek, Gdańska, Brzeska).

88 Tekst gr. ma tylko *keryssein* („głosić”, „zwiastować”) bez wymienienia przedmiotu głoszenia. Niektórzy dodają „Ewangelię” (Tysiąclecia, Poznańska), „Słowo Boże” (Ekumeniczna, Współczesny), „kazania” (Brandstaetter), „wieść” (Witwicki), „dobrą nowinę” (Ewangeliczna). Bez dodania przedmiotu: „aby kazać” (Paulistów, Gdańska), „aby przepowiadać” (Murzynowski, Wujek, Brzeska), „aby głosić” (Popowski, Paciorek, Stern, Interlinearny), „aby zwiastować” (Przyjaciół). Kowalski łączy gr. *didaskēin kai keryssein* („nauczać i zwiastować”), tłumacząc „głosić nauki”, za nim idzie przekład Paulistów.

89 Gr. *desmōtērion* – „więzienie”, z położeniem nacisku na spętanie, bycie w okowach (od *desmos* – „wiązadło”, „sznur”, „węzeł”). Częściej na określenie więzienia NT używa *fyлакē*, gdzie nacisk jest położony na pilnowanie.

90 Tak większość. Też możliwe: „działalność” (Współczesny, Kowalski), „dokonania” (Ewangeliczna), „dzieła” (Wujek), „uczynki” (Gdańska, Brzeska), „to, co czyni” (Stern).

91 Gr. *dia*. Liczne ważne rękopisy mają *duo* („dwóch”, opierając się na Łk 7,18), dlatego Wujek, Gdańska i Brzeska mają „posłał dwóch uczniów” (ze współczesnych Witwicki i Kowalski [w nawiasie]).

92 Gr. *erchomenos* – dosł. „przychodzący”; „ten, który ma przyjść”.

93 „Nadal” – dodatek kontekstualny.

94 Dosł. „idźcie i powiadomcie”. Czasownik *apangellō* Popowski bardzo dobrze oddaje przez: „powiadomić”. Można też: „oznajmić” (większość), „opowiedzieć” (Poznańska, Paulistów, Romaniuk), „odpowiedzieć” (Murzynowski), „zdać sprawę” (Współczesny), „donieść” (Witwicki, Kowalski, Ewangeliczna), „odnieść” (Wujek), „obwieścić” (Współczesny), „powiedzieć” (Stern).

5 Niewidomi wzrok odzyskują. Bezwładni w nogach⁹⁵ chodzą. Trędowaci stają się czyści. Głusi słyszą. Martwi wracają do życia⁹⁶. Ubodzy otrzymują dar Dobrej Nowiny⁹⁷.

6 Szczęśliwy⁹⁸, kto nie widzi w tym zuchwalstwa z mojej strony⁹⁹!

Kim jest Jan Chrzciciel?

7 Gdy oni wyruszali w drogę¹⁰⁰, Jezus zaczął wyjaśniać tłumom, kim jest Jan:

- Co wysłicie oglądać na pustkowiu¹⁰¹? Czyżby trzcinę kołysaną wiatrem?

8 A może przyszłicie kogoś podziwiać? Czyżby człowieka ubranego wytwornie¹⁰²? Przecież ci w wytwornych szatach mieszkają w królewskich pałacach¹⁰³.

9 A więc co wysłicie oglądać? Może proroka? Otóż to! A nawet więcej niż proroka!

10 To o nim napisano: „Ja sam pošę przed Tobą mojego wysłannika¹⁰⁴, aby przygotował dla Ciebie drogę¹⁰⁵”.

95 Gr. *chōloi* – „chromi”, „kulawi”, ale też „ludzie o bezwładnych nogach” (Poznańska). Optujemy za tym ostatnim rozwiązaniem, gdyż chromi lub kulawi są w stanie z trudem chodzić. Popowski: „niewładni w nogach”.

96 Za Ekumeniczną. Współczesny: „wstają do życia”.

97 Gr. *ptōchoi euangelidzontai* – większość tłumaczy „ubogim jest głoszona Ewangelia”. Za Popowskim („ubodzy otrzymują Ewangelię”) widzimy tutaj – podobnie jak w pozostałych zdaniach tego wersetu – radykalne odwrócenie losu: ludzie pozbawieni wszystkiego otrzymują wspaniały dar.

98 Lub: „błogosławiony”.

99 Gr. *hos ean mē skandalisthē en emoi* – dosł. „kto nie zostałby przywiedziony do obrzydzenia przeze mnie” (Interlinearny). Różne tłumaczenia; większość zwraca się ku dwóm interpretacjom: „kto nie zwątpi we mnie” (Tysiąclecia) lub: „kto nie zgorszy się z mego powodu” (Poznańska). We Współczesnym daleko idąca interpretacja, naszym zdaniem nie oddająca sensu oryginału: „kto nie straci wiary we mnie”. Do etymologicznego znaczenia terminu *skandalon* („pułapka”, „powód potknięcia”) nawiązuje Popowski („kto się nie potknie z mego powodu”) i Kowalski („któremu nie stanę się powodem upadku”). Bardzo dobre tłumaczenie Ewangelicznej: „kto się do mnie nie zrazi”.

100 Gr. *toutōn de poreuomenōn* – dosł. „tych zaś idących”; *genetivus absolutus* imiesłowu czynnego czasu terażniejszego wskazuje na czynność, która właśnie ma miejsce lub się rozpoczyna.

101 Gr. *erēmos* – tłumaczymy za Popowskim, Interlinearnym i Ewangeliczną; większość ma „pustynia”.

102 „Ubranego wytwornie” – dosł. „ubranego w miękkie szaty”. W konstrukcji paralelnej wersetów 7b i 8a mamy grę słów: *kalamon* („trzcina”) i *malakon* („miękkie”; w tekście *dativus pluralis malakois*).

103 Tak większość; dosł. „domach” (Tysiąclecia, Warszawska, Popowski, Interlinearny, Wujek, Gdańska, Brzeska), też: „komnatach” (Poznańska).

104 Gr. *angelos* oznacza „wysłannika” (Ekumeniczna, Romaniuk), „wysłańca” (Tysiąclecia, Kowalski), „posłańca” (większość), „posła” (Murzynowski, Brzeska), „zwiastuna” (Współczesny, Interlinearny), ale też „anioła” (Przyjaciół, Wujek, Gdańska).

105 Przybycie ważnej osobistości wiązało się z naprawą i wyrównaniem dróg prowadzących do miasta.

11 Zapewniam was, żaden człowiek do pięt nie sięga Janowi Chrzcicielowi! Ale najmniejszy w Królestwie Nieba przerasta go o głowę¹⁰⁶!

12 Od czasu wystąpienia Jana Chrzciciela aż po dzień dzisiejszy szaleńcy szturmem wdzierają się¹⁰⁷ do Królestwa Nieba.

13 Bowiem tylko do Jana Prorocy i Tora były jedyną wykładnią woli Boga¹⁰⁸.

14 Możecie zatem przyjąć, że to on jest Eliaszem, który miał powrócić na ziemię¹⁰⁹.

15 Weźcie to sobie głęboko do serca¹¹⁰!

Zupełnie jak dzieci

16 Do czego to podobne¹¹¹! Zachowujecie się jak dzieciaki na rynku! Jedne zarzucają drugim:

17 „Czemu nie tańczyliście, gdy przygrywaliśmy wam na flecie¹¹²? Czemu nie rozpaczaliście¹¹³, gdy podnieśliśmy lament?”

18 Przyszedł Jan. Nie je. Nie pije. A wy na to: Opętany przez diabła!

19 Przyszedłem ja, zwykły człowiek¹¹⁴. Jem. Piję. A wy na to: Toż to żarłok i pijak!

106 „Do pięt nie sięga [...] przerasta o głowę” – stosujemy wyrażenia idiomatyczne, aby oddać paralelizm antytetyczny; w tekście gr. dosł. „nie zbudził się większy od [...] najmniejszy jest większy od”.

107 „Szaleńcy szturmem wdzierają się” – dosł. „jest gwałcone i gwałtownicy porywają je”. Możliwe różne tłumaczenia, od bardziej ostrożnych, np. „Królestwo Niebieskie zdobywa się wielkim wysiłkiem i tylko ludzie silni je zagarniają” (Poznańska), „doznaje naporu i ludzie mocni je zdobywają” (Popowski), po bardziej wyraziste: „królestwo nieba gwałt cierpi i gwałtownicy je szarpia” (Witwicki). Interesująca interpretacja w Ewangelicznej: „Królestwo Niebios doznaje przemocy i porywają je ludzie, którzy przed niczym się nie wahają”. Tekst różnie interpretowany. Sądzymy, że zawiera następującą myśl: Przed Janem granice królestwa Bożego wyznaczała wierność Torze Mojżesza i przestrzeganie jej przepisów (por. w. 13). Wstęp do królestwa był uporządkowany i ściśle określony. Natomiast wraz z Janowym wezwaniem do metanoi, wdzierają się do królestwa ludzie, którzy w powszechnym przekonaniu są nieczyści i grzeszni, ale dostępują darmowego obmycia ze wszystkich win i w swoim sercu stają się godni królestwa. W opinii faryzeuszy tacy ludzie są zuchwali i szaleni.

108 „Były jedyną wykładnią woli Boga” – dosł. „prorokowali”.

109 Wg 2Krl 2,11 Eliasza „wśród wichru wstąpił do Nieba” na ognistym rydwanie. Dlatego też wierzono, że przy końcu czasów ma powrócić na ziemię.

110 Dosł. „Mający uszy niech słucha” (interlinearny). Wyrażenie idiomatyczne, zwykle tłumaczone dosłownie. Próbę interpretacji znajdujemy w Ewangelicznej: „Kto ma uszy, niech rozważy moje słowa” i w Ekumenicznej: „Nie puszczajcie mimo uszu tego, co słyszycie”.

111 Dosł. „Do kogo przyrównam to pokolenie”.

112 Tak Kowalski; podobnie Poznańska, Warszawska, Romaniuk, Przyjaciół („graliśmy”), Współczesny („na piszczałce”), Ewangeliczna („na fujarce”), Brandstaetter („dmuchaliśmy we flety”); gr. *ēulēsamen* – dosł. „graliśmy na aulosie” (rodzaj klarnetu).

113 Za Współczesnym. Gr. *ekopsasthe* – dosł. „uderzaliście się (w domyśle: w piersi)”; „plakaliście” (większość), „zawodziliście” (Tysiąclecia, Kowalski, Paciorek), „biadaliście” (Popowski), „okazaliście żalobę” (Pauliści); literalnie tłumaczy Witwicki: „wyście się w piersi bili” i Romaniuk: „uderzaliście się w piersi”.

114 Tradycyjnie tłumaczone „syn człowieczy”.

Kompan poborców podarków i tych, co lekceważą Torę¹¹⁵!
O prawdziwej mądrości świadczą czyny¹¹⁶.

Lżej będzie Sodomie!

20 Następnie zaczął ciskać gromy¹¹⁷ na miasta, w których dokonał najwięcej cudów, za to, że ich mieszkańcy nie odmienili swego serca¹¹⁸:

21 Dość tego, Korozain! Koniec z tobą¹¹⁹, Betsaido! Gdyby w Tyrze i Sydonie zdarzyły się takie cuda, jak u ciebie, już dawno odmieniliby serca, korząc się¹²⁰ w łachmanach¹²¹ i w prochu!

22 Co więcej, i to wam powiem, że Tyrowi i Sydonowi lżej¹²² będzie niż wam w dniu sądu.

23 A ty, Kafarnaum! Myślisz, że wzniesiesz się na wyżyny¹²³? Nic z tego! Przepad-

115 „Tych, co lekceważą Torę” – dosł. „grzeszników”.

116 Dosł. „Usprawiedliwiona została mądrość z czynów jej” (Interlinearny). Sens zdania budzi kontrowersje. Większość tłumaczy po linii dosłownego znaczenia. Spośród oryginalnych interpretacji: „Oto cała ich mądrość” (Ekumeniczna, Współczesny), „A ci wszyscy, którzy mają udział w mądrości, sprawiedliwy złożyli jej pokłon” (Brandstaetter), „Widać, jaka sprawiedliwa jest mądrość, skoro ma takie dzieci” (Witwicki), „A jednak mądrość okazuje się sprawiedliwa poprzez swoje czyny” (Popowski), „I mądrość znalazła usprawiedliwienie w swoich czynach” (Ewangeliczny), „Ale przyznano rację mądrości ze względu na jej czyny” (Romaniuk). Starsze tłumaczenia (Murzynowski, Wujek, Brzeska, Gdańska) opierają się na tradycji rękopiśmiennej, która zamiast *ergōn* („czynów”) ma *teknōn* („synów”). Nasza interpretacja jest bliska Paulistom: „A jednak o mądrości świadczą jej dzieła” oraz Sternowi: „Otóż mądrość przejawia się w czynach, które rodzi”.

117 Gr. *oneididzein* – „czynić wyrzuty” (Tysiąclecia, Paulistów, Paciorek), „czynić gorzkie wyrzuty” (Kowalski), „czynić wymówki” (Poznańska), „grozić” (Warszawska, Ekumeniczna, Ewangeliczna), „ganić” (Współczesny, Popowski, Stern), „ciskać klątwy” (Brandstaetter), „łżyć” (Witwicki), „wyrzekać na” (Romaniuk), „wyrzucać (miastom)” (Przyjaciół), „wymawiać (miastom)” (Wujek), „przymawiać” (Brzeska)

118 „Ich mieszkańcy nie odmienili swego serca” – gr. *metanoēō* – odmienić głęboko i radykalnie swój sposób myślenia; zwykle tłumaczone jako „nawrócić” (większość), „pokutować” (Warszawska, Brandstaetter) „podjąć pokutę” (Popowski), „opamiętać się” (Ekumeniczna, Ewangeliczna), opisowo Stern: „Ich mieszkańcy nie odwrócili się od swoich grzechów ku Bogu”.

119 „Dość tego [...] Koniec z tobą” – gr. *ouai soi* – zwykle tłumaczone jako „Biada tobie” (większość), ale również: „Gorzka twoja godzina” (Witwicki).

120 „Korząc się” – dodatek kontekstualny.

121 Gr. *en sakkō* – dosł. „w worze” (większość), niektórzy dodają „pokutnym” (Ekumeniczna, Paulistów, Romaniuk, Ewangeliczna, Stern), ale też: „we włosiennicy” (Poznańska, Współczesny, Kowalski, Wujek). Takie tłumaczenie przywodzi na myśl średniowieczne praktyki pokutne. Raczej chodzi o taki strój, który wyrażałby pokorę, pokutę i oderwanie od przywiązania do luksusów.

122 Zob. przypis do Mt 10,15.

123 Dosł. „Czy aż do nieba będziesz wywyższone?” (Interlinearny). Tłumacze interpretują bądź jako wyraz pychy miasta (np. Poznańska: „Aż do nieba będziesz się wynosić?”), bądź jako dostąpienie wywyższenia (np. Tysiąclecia: „Czy aż do nieba masz być wyniesione?”).

niesz z kretesem¹²⁴! Gdyby w Sodomie miały miejsce cuda, które wydarzyły się u ciebie, przetrwałaby do dnia dzisiejszego.

24 Co więcej, i to wam powiem, że i Sodomie lżej¹²⁵ będzie w dniu sądu niż tobie.

Wytchnienie w Jezusie

25 Jezus jednak nie skończył na tym, ale dodał¹²⁶:

- Jakże jestem Ci wdzięczny¹²⁷, Ojcze, Panie nieba i ziemi, że utaiłeś¹²⁸ te rzeczy przed mędrcami i uczonymi¹²⁹ a wyjawileś prostodusznych jak niemowlęta¹³⁰!

25 Ty sam, Ojcze, tak postanowiłeś¹³¹!

27 Mój Ojciec powierzył¹³² mi wszystko. Syna zna w pełni¹³³ tylko Ojciec a Ojca zna w pełni tylko Syn i ten, komu On zechce objawić.

124 Dosł. „Aż do otchłani zejdziesz” (Interlinearny). Interpretujemy idiomatycznie, w tekście gr. jest *eōs hadou* – „do Hadesu” (Ekumeniczna, Witwicki, Przyjaciół), „Otchłani” (Tysiąclecia, Brandstaetter, Popowski, Paciorek), „piekła” (Poznańska, Warszawska, Paulistów, Romaniuk, Murzynowski, Wujek, Gdańska, Brzeska), „piekiel” (Kowalski) „dno przepaści” (Współczesny), „pograżysz się w świecie umarłych” (Ewangeliczna), „do Sz’olu” (Stern).

125 Zob. przypis do Mt 10,15.

126 Dosł. „W tamtym momencie odpowiadając, Jezus powiedział”. Wskazuje to na ścisły związek z poprzednim fragmentem, tym razem jednak Jezus wypowiada się w innym tonie.

127 Gr. *eksomologoumai* – „wyznaję”, „przyznaję się”, „zgadzam się”, w NT też: „wysławiam” (większość), „uwielbiam” (Romaniuk, Popowski), „wielbię” (Brandstaetter) „dziękuję” (Współczesny, Witwicki, Stern, Murzynowski, Brzeska), „Wysławiam cię i dzięki czynię ci” (Kowalski), „wyznamam” (Wujek), „wyznaję” (Interlinearny).

128 Gr. *ekrypsas* – dosł. „zakryłeś” (większość), „ukryłeś” (Interlinearny, Stern).

129 Za Brandstaetterem i Kowalskim. Większość: „przed mądrymi i roztropnymi”.

130 Gr. *nēpios* – „niemowlę”, „nieletni”, w przenośni „nieuczony”; „prostaczkom” (większość), „ludziom prostym” (Poznańska, Współczesny, Stern), „tym, którzy są jak małe dzieci” (Ekumeniczna, Paulistów), „ludziom o dziecięcej prostocie” (Ewangeliczna), „małym” (Popowski), „maluczkiem” (Przyjaciół), „malutkim” (Wujek), „całkiem maluczkiem” (Romaniuk), „niemowlętom” (Witwicki, Gdańska, Brzeska), „małoletnim” (Interlinearny).

131 Dosł. „Tak, Ojcze, bo tako upodobanie stało się przed tobą” (Interlinearny). Interesujące propozycje przekładu: „Wiem, Ojcze, że taka jest twoja wola” (Współczesny), „Tak postanowiłeś, Ojcze, przed obliczem swoim” (Brandstaetter), „Tak, Ojcze, uczyniłeś, gdyż takie było twoje życzenie” (Ewangeliczna), „Tak, Ojcze, dziękuję Ci, że tak Ci się właśnie spodobało” (Stern).

132 Dosł. „zostało mi przekazane (dane, oddane) przez mojego Ojca” – stronę bierną zachowuje Warszawska, Brandstaetter, Kowalski, Ewangeliczna, Romaniuk, Przyjaciół, Murzynowski, Wujek, Gdańska, Brzeska

133 Gr. *epiginōskei* – większość tłumaczy „zna”; przedrostek *epi-* może wskazywać na pełniejszą, bardziej intymną znajomość. Inne propozycje: „pojmuje, kim jest” (Ewangeliczna), „poznaje” (Przyjaciół), „dobrze zna” (Witwicki). Nasza interpretacja za Sternem.

28 Przyjdźcie do Mnie wszyscy, spracowani i przemęczeni¹³⁴! We Mnie znajdziecie wytchnienie¹³⁵!

29 Przyjmijcie moje jarzmo¹³⁶ i ode Mnie uczcie się, jak je dźwigać¹³⁷, gdyż czynię to chętnie i z pokorą serca¹³⁸. Wtedy doznacie prawdziwej ulgi¹³⁹.

30 Przecież łatwo nieść moje jarzmo¹⁴⁰, mój ciężar jest lekki.

MT 12 – TORA SŁUŻY CZŁOWIEKOWI

1 Wtedy też przechodził Jezus pośród zbóż w dzień szabatu. Jego uczniowie zgłodnieli, więc zaczęli zrywać kłosa i jeść wyłuskane ziarna¹⁴¹.

2 Ne ten widok faryzeusze zwrócili Mu uwagę¹⁴²:

- Patrz, co robią twoi uczniowie! Tego nie wolno¹⁴³ czynić w szabat!

3 On im odparł:

- Czy nie czytaliście, co zrobił Dawid i jego towarzysze¹⁴⁴, gdy byli głodni?

134 Gr. *kopiōntes kai pefortismenoi* – dosł. „trudzący się i obciążeni” (Interlinearny), zwłaszcza drugi czasownik różnie tłumaczony: „uginający się pod ciężarem” (Poznańska, Kowalski, Romaniuk), „dźwigający ciężary” (Brandstaetter, Witwicki, Przyjaciół), „mocno obarczeni” (Popowski).

135 Gr. *kagō anapausō hymas* – dosł. „a Ja sprawię wasz odpoczynek”. Użycie zaimka osobowego podkreśla szczególny rodzaj odpoczynku, związany z samą osobą Jezusa. Inni tłumaczą: „Ja was pokrzepię” (Tysiąclecia, Witwicki, Kowalski, Paciorek), „Ja dam wam wytchnienie” (Poznańska, Współczesny, Paulistów, Stern), „Ja zapewnię wam wytchnienie” (Ewangeliczna), „Ja dam wam ukojenie” (Warszawska, Ekumeniczna, Brandstaetter), „Ja wam przyniosę ulgę” (Popowski), „Ja wam sprawię ulgę” (Romaniuk), „Ja wam dam odpoczynek” (Przyjaciół), „Ja wam sprawię odpocznienie” (Gdańska), „Ja dam wam odpocznienie” (Brzeska), „Ja was ochłodzię” (Wujek).

136 Gr. *dzygon* – „jarzmo”, poprzeczna belka z wcięciami umieszczana na karku dwóch wołów. W NT występuje tylko w znaczeniu metaforycznym jako ciężar. „Moje jarzmo” oznacza to samo jarzmo, które dźwiga Jezus.

137 „Jak je dźwigać” – dodatek kontekstualny.

138 Dosł. „Jestem łagodny i uniżony sercem” (Interlinearny). Opisowo tłumaczy Współczesny: „Bierzcie na siebie tylko takie jarzmo, jakie ja dźwigam, a nauczę was nieść je z pogodą ducha i bez skargi”.

139 Dosł. „Znajdziecie odpoczynek (ukojenie, wytchnienie, pokrzepienie, ulgę) dla dusz waszych”

140 Dosł. „Moje jarzmo (jest) łagodne”. Gr. *chrēstos* – „łagodne” (Interlinearny, Przyjaciół), „słodkie” (Tysiąclecia, Poznańska, Kowalski, Paciorek, Romaniuk), „miłe” (Warszawska, Ekumeniczna, Popowski), „wygodne” (Ewangeliczna), „łatwe do niesienia” (Paulistów), „nieuciążliwe” (Stern), „wdzięczne” (Wujek, Gdańska), „łatwe” (Brzeska), „znośne” (Murzynowski). Współczesny opisowo: „bo to, czym was obciążam, udźwigniecie bez trudu”.

141 Dodajemy „wyłuskane ziarna”, podobnie Brandstaetter i Ewangeliczna: „i jedli wyłuskane z nich ziarno”. Jedynie „ziarna” dodają Tysiąclecia, Współczesny i Romaniuk.

142 Dosł. „powiedzieli”.

143 Gr. *ouk eksestin* – „nie wolno” (większość), „nie jest dozwolone” (Interlinearny), „nie godzi się” (Witkiewicz, Paciorek, Przyjaciół, Murzynowski, Wujek, Gdańska, Brzeska).

144 „I jego towarzysze” – tak większość. Dosł. „i ci z nim” (Interlinearny, Przyjaciół), „i ci, którzy z nim byli” (Warszawska, Stern, Murzynowski, Wujek, Gdańska, Brzeska), „i ci, którzy razem z nim byli” (Brandstaetter). Inni interpretują: „i jego ludzie” (Ekumeniczna), „i jego oddział” (Witwicki), „i inni z nim” (Popowski).

4 Jak wszedł do Domu Bożego i zjadł poświęcone chleby¹⁴⁵, które tylko i wyłącznie kapłani mogli spożywać¹⁴⁶?

5 A w Torze Mojżesza nie czytaliście, że kapłani w Świątyni właśnie w dzień szabat łamią szabat¹⁴⁷ i nie ponoszą winy?

6 Weźcie pod uwagę, że tu w grę wchodzi dużo więcej niż Świątynia¹⁴⁸.

7 Gdybyście rozumieli, co to znaczy: „Miłosierdzia chcę, a nie ofiary”, nie szastalibyście wyrokami¹⁴⁹ na niewinnych!

8 W gruncie rzeczy to Ja, zwykły człowiek, jestem Panem szabat.

Jezus potwierdza Ewangelię czynem

9 Stamtąd udał się do ich synagogi.

10 Był tam akurat¹⁵⁰ człowiek z bezwładną¹⁵¹ ręką. Postawili więc Jezusowi podchwytliwe¹⁵² pytanie, aby Go oskarżyć:

- Czy wolno uleczyć¹⁵³ w szabat?

11 On im odpowiedział:

- Jest może wśród was ktoś, kto ma jedną jedyną¹⁵⁴ owcę? Jeśli przypadkiem¹⁵⁵ wpadłaby do jamy¹⁵⁶ właśnie w dzień szabat, czyż nie chwyciłby jej i nie wyciągnął?

145 Za Poznańską, Paulistów i Współczesnym („święcone”). Gr. *artoi tēs protheseōs* – dosł. „chleby przedkładania” (Interlinearny), większość tłumaczy „chleby pokładne”.

146 „Które tylko i wyłącznie kapłani mogli spożywać” – dosł. „których nie wolno było mu zjeść, ani tym z nim, jeśli nie kapłanom” (Interlinearny).

147 „Właśnie w dzień szabat łamią szabat” – za Romaniukiem podkreślamy paradoksalność sytuacji. „Naruszają spoczynek szabat” (Tysiąclecia), „naruszają odpoczynek szabatowy” (Kowalski), „naruszają przepisy o szabacie” (Ekumeniczna, Współczesny).

148 „W grę wchodzi dużo więcej niż Świątynia” – dosł. „od świątyni większe jest tutaj” (Interlinearny). Tekst nie wyjaśnia, co jest większe od świątyni jerozolimskiej. Sądzimy, że jest to nauka Ewangelii w szerokim znaczeniu. Niektórzy zostawiają kwestię otwartą, tłumacząc literalnie „tu jest coś większego od świątyni” (większość) lub: „chodzi o coś więcej niż o świątynię” (Ekumeniczna, Współczesny). Inni odnoszą te słowa do samego Jezusa: „tu jest ktoś większy niż świątynia” (Witwicki, Romaniuk), „tu większy jest niż kościół” (Murzynowski, Wujek, Gdańska, Brzeska).

149 Gr. *katedikasate* – wydawać wyrok potępiający; „nie potępialibyście” (większość), „byście [...] nie wydawali wyroków” (Barndstaetter), „nie osądzalibyście” (Popowski).

150 Za Ewangeliczną; gr. *kai idou* – dosł. „I oto”.

151 Gr. *ksera* – dosł. „uschnięta”, „uschnięta” (większość); też: „bezwładna” (Ekumeniczna, Paulistów, Współczesny), „niewładna” (Paciorek), „drętwa” (Popowski), „cierpiący na bezwład ręki” (Ewangeliczna).

152 „Podchwytliwe” – dodatek kontekstualny. Stern dodaje „szukając pretekstu”.

153 Gr. *therapeusai* – „leczyć” (Współczesny, Witwicki), „uzdrowić” (większość). Bezokolicznik aorystu wskazuje raczej na czynność jednorazową, a nie ciągłą („uleczyć”, a nie „leczyć”).

154 Dosł. „jedną”, intensyfikujemy wypowiedź za Romaniukiem.

155 „Przypadkiem” – dodatek kontekstualny.

156 Gr. *bothynos* – większość tłumaczy „dół”, też: „jama” (Witwicki), „studnia” (Współczesny).

12 O ileż człowiek jest bliższy Bogu¹⁵⁷ niż owca! Zatem w szabat wolno czynić dobrze!

13 Wyciągnij rękę przed siebie¹⁵⁸! – powiedział do chorego, a gdy on to uczynił, odzyskała swoją sprawność¹⁵⁹.

14 Faryzeusze zaś wyszli i uknuli spisek¹⁶⁰, aby Go zgładzić¹⁶¹.

Jezus oczekiwany wybawcą

15 Gdy Jezus się o tym dowiedział, oddalił się stamtąd. Szły za Nim liczne tłumy a On wszystkich uzdrawiał,

16 lecz zabraniał im czynić rozgłos wokół siebie¹⁶².

17 W ten sposób nabrały pełnego znaczenia¹⁶³ słowa proroka Izajasza¹⁶⁴:

18 „Oto sługa mój¹⁶⁵, którego wybrałem¹⁶⁶,

Umiłowany¹⁶⁷, w którym mam upodobanie¹⁶⁸,

Położę¹⁶⁹ na Nim mego Ducha,

157 „Jest bliższy Bogu niż owca” – dosł. „różni się od owcy”. Tekst nie wskazuje jednak, na czym polega ta różnica. Sądzimy, że można tu przywołać Mt 10,29 (i przypis), gdzie użyto tego samego czasownika.

158 Za Ewangeliczną dodajemy: „przed siebie”; „Wyciągnij rękę” (większość), „Wyprostuj rękę” (Współczesny, Witwicki, Przyjaciół).

159 Dosł. „przywrócona została zdrowa jak inna” (Interlinearny). Sprawnie tłumaczy Ewangeliczna: „Odzyskała taką samą władzę w tej ręce, jak i w drugiej” oraz Brandstaetter: „I znów obie ręce miał zdrowe”.

160 Gr. *symbolion* – „narada prowadzona w niecznych zamiarach”, „spisek”. Stern: „zaczęli spiskować”.

161 Czasownik *apollymi* oznacza „zgładzić”, „zabić” (większość), ale też „zgubić” (Kowalski), „doprowadzić do całkowitej ruiny”, „klęski”; ma również konotacje eschatologiczne.

162 Trafnie Ewangeliczna: „Nakazywał im jednak, by nie czynili wokół Niego rozgłosu”. Dosł. „aby nie czynili Go widocznym”, inni: „aby Go nie ujawniali” (Tysiąclecia, Warszawska, Współczesny), „aby Go nie wyjawiali” (Kowalski, Romaniuk) „aby tego nie rozgłaszali” (Poznańska), „aby o tym nie rozgłaszali” (Brandstaetter), „aby o Nim nie mówili” (Ekumeniczna), „żeby Go kimś sławnym nie robili” (Popowski).

163 Zob. przypis do Mt 8,26.

164 Iz 42,1-4. Fragment Pierwszej Pieśni o Słudze Pańskim.

165 Gr. *pais mou* – też możliwe tłumaczenie „mój chłopiec” (Witwicki), dzięki dwuznaczności terminu greckiego, jednak hebrajskie *‘ewed* („sługa”, „pracownik”) jest jednoznaczne.

166 Archaizujemy i wersyfikujemy słowa proroctwa, by podkreślić ich odrębną rolę w oczach odbiorców Mt. Co innego jest żywa narracja o czynach Jezusa, a co innego starodawny tekst należący do tradycji Izraela.

167 Brandstaetter: „Mój Oblubieniec”.

168 Dosł. „W którym upodobała sobie dusza moja”. Popowski: „W którym dusza moja złożyła swe pragnienia”. Współczesny: „Który jest mi bardzo miły”. Ewangeliczna interpretuje: „Źródło radości mej duszy”.

169 Tłumaczymy literalnie; „Duch mój spocznie” (Ekumeniczna), „Dam Mu Ducha mojego” (Poznańska), „Obdarzę Go swoim Duchem” (Współczesny), „Zesłę na Niego mojego Ducha” (Paulistów), „na Niego sprowadzę mojego Ducha” (Romaniuk).

On obwieści sąd nad narodami¹⁷⁰!
19 Nie będzie się spierał ani krzyczał,
Na placach¹⁷¹ nie zabrzmie głos Jego,
20 Trzciny uszkodzonej¹⁷² nie złamie,
Knota¹⁷³ tlącego się¹⁷⁴ nie zgasi.
Jego sąd¹⁷⁵ dopełni się zwycięsko!
21 Jego imię nadzieją dla ludów¹⁷⁶!

Jezus – absolutny zwycięzca nad złem

22 Wówczas przyprowadzono¹⁷⁷ do Niego człowieka zniewolonego przez demona¹⁷⁸, ślepego i niemego¹⁷⁹. On uzdrowił go, przywrócił mu wzrok i mowę.
23 Tłumy nie mogły wyjść z zachwytu¹⁸⁰:
- Czy to nie właśnie On jest Synem Dawida¹⁸¹?
24 Słyszając to, faryzeusze snuli podejrzenia¹⁸²:

170 Tysiąclecia błędnie wprowadza w tłumaczenie Prawo (Torę): „On zapowie Prawo narodom”. Dobrze Brandstetter: „On wyrok ludom obwieści”. Poznańska uwzględnia dwuznaczność gr. *ethnē* („ludy” lub „poganie”, podobnie hebr. *gojim*): „ogłosi sąd narodom pogańskim”. Za interpretacją „poganom” optują: Kowalski, Romaniuk, Stern, Wujek, Brzeska (ale Gdańska „narodom”), pozostali „narodom” lub „ludom”.

171 Gr. *plateia* oznacza zarówno „plac” (Interlinearny, Paulistów), jak i „ulicę” (większość), też możliwe: „na drogach” (Brandstetter), „na publicznych drogach” (Romaniuk). Hebr. *ba-chuc* – „na zewnątrz”.

172 Gr. *syntetrimmenon* (od czasownika *syntribō* – „trzeć”, „strzaskać”, „zmiążyć”, „zniszczyć”, „zatrącić”, też w przenośni o „skruszeniu”, „przygnębieniu”, „załamaniu”) – różnie tłumaczone: „skruszonej” (Interlinearny), „zgniecionej” (Tysiąclecia, Paciorek, Wujek), „nadłamanej” (większość), „zgiętej” (Brandstetter), „uszkodzonej” (Popowski), „stłuczonej” (Brzeska), „startej” (Murzynowski).

173 Tak większość; dosł. „lnianego sznurka” – „lnu” (Warszawska, wszystkie XVI-wieczne).

174 Większość „tlejącego się”. Tak jak my: Popowski, Paulistów, Przyjaciół, Ewangeliczna, Stern; lub: „gasnącego” (Ekumeniczna, Współczesny), „dymiącego” (Interlinearny, Witwicki), „który jeszcze dymi” (Kowalski), „kopącego” (Brandstetter), „kurzącego” (XVI-wieczne), „wątlęgo płomyka” (Słowo Życia).

175 Wielu wprowadza tu ideę „sprawiedliwości”, gr. *dikaiosynē* (Warszawska, Współczesny, Kowalski, Ewangeliczna, Paciorek, Paulistów, Romaniuk, Stern), podczas gdy występujące tu gr. *krisis*, raczej wskazuje na „sąd” (większość) lub „wyrok” (Popowski).

176 Lub „pogan”, zob. przypis do Mt 12,18.

177 Tak tłumaczy większość, możliwy też przekład „przyniesiono” (Warszawska, Ekumeniczna, Współczesny, Witwicki).

178 Tak Ekumeniczna i Słowo Życia; inni: „opętanego” (większość; Poznańska dodaje „przez czarta”), „mający diabelstwo” (Wujek), „opanowanego przez demony” (Stern).

179 Gr. *kōfos* może też oznaczać „głuchego” (Brandstetter, Witwicki, Kowalski, Interlinearny) lub „głuchoniemego” (Ewangeliczna). Ciekawie interpretuje Współczesny: „człowieka, któremu demon odebrał wzrok i mowę”.

180 Ewangeliczna: „Wywołało to zachwyt wśród tłumów”.

181 Słowo Życia rozwija: „Czyż On nie jest Mesjaszem, potomkiem króla Dawida?”

182 „Snuli podejrzenia” – dosł. „powiedzieli”.

- Skoro wyrzucą demony, to pewnie za sprawą Belzebuba, ich władcy¹⁸³.

25 Jezus, świadom tego, co o Nim myślą¹⁸⁴, odparł:

- Każdy rozłam w łonie królestwa prowadzi do jego upadku. Nie ostoi się żadna społeczność ani rodzina¹⁸⁵ rozdarta niezgoda¹⁸⁶.

26 Jeśli Szatan wypędza Szatana – zwalcza samego siebie¹⁸⁷! Jakże ostoi się jego królestwo?

27 Skoro ja za sprawą Belzebuba wypędzam demony, za czyją sprawą czynią to wasi uczniowie¹⁸⁸? Oni sami wydadzą na was wyrok¹⁸⁹!

28 Więc może jednak wypędzam demony za sprawą Ducha Bożego? W takim razie królestwo Boga już do was przyszło!

29 Albo inaczej: Jak włamać się do domu potężnego osiłka¹⁹⁰ i okraść go? Najpierw trzeba by go obezwładnić¹⁹¹, a dopiero potem dom jego splądrować.

30 Kto nie staje po mojej stronie, ten jest przeciwko mnie! Kto ze mną nie buduje wspólnoty¹⁹², ten sieje rozłam¹⁹³!

Słowo owocem serca

31 Dlatego ostrzegam¹⁹⁴ was: każde uchybienie wobec Tory i wszelkie oszczer-

183 Gr. *archōn* – „książę”, „przywódca”.

184 Dosł. „znając ich myśli” (większość). Tłumaczymy za Współczesnym.

185 Dosł. „miasto ani dom” – interpretujemy w znaczeniu większych lub mniejszych grup społecznych.

186 Dosł. „podzielony przeciw sobie” (Interlinearny); tłumaczymy za Ekumeniczną, Kowalskim i Współczesnym, inne możliwe przekłady: „wewnętrznie skłócony” (Tysiąclecia, Paulistów, Paciorek), „który niezgoda rozdziela” (Poznańska), „rozdwojony sam w sobie” (Warszawska), „podzielony przez wewnętrzne swary” (Brandstaetter), „rozdzielony wewnętrznie” (Witwicki).

187 Dosł. „w sobie samym został podzielony”.

188 Dosł. „synowie” – Jezus kieruje te słowa do faryzeuszy jako pewnej grupy społecznej. Często określenie „synowie” odnoszono do młodszych adeptów określonej grupy, np. „synowie proroków”, „synowie mędrców”, itp., w znaczeniu uczniów.

189 Dosł. „dlatego oni będą waszymi sędziami”.

190 Gr. *ischyros* – „silny”, „mocarny”, „potężny”: „mocarz” (większość), „siłacz” (Interlinearny, Ekumeniczna, Współczesny, Romaniuk, Słowo Życia), „osiłek” (Brandstaetter), „ktoś potężny” (Popowski), „ktoś silny” (Paulistów), „uzbrojony człowiek” (Ewangeliczna).

191 Dosł. „związać”.

192 Gr. *synagō* – „zbierać” (większość), „sprowadzać razem”, „zwoływać”, „łączyć”, „jednoczyć”, ale też: „uczestniczyć we wspólnym posiłku”, „spotykać się towarzysko”, w kontekście militarnym „werbować żołnierzy”.

193 Gr. *skorpidō* – „rozsypywać”, „rozpraszać” (większość).

194 Za Słowem Życia.

stwo¹⁹⁵ będzie puszczone w niepamięć, ale oszczerstwo rzucone na Ducha nie zasługuje na przebaczenie!

32 Możecie sobie szkalować¹⁹⁶ takiego człowieka jak ja¹⁹⁷. Ujdzie wam płazem¹⁹⁸. Kto jednak szkalowałby Ducha Świętego, ten nigdy, ale to przenigdy¹⁹⁹ nie uzyska przebaczenia!

33 Albo jeszcze inaczej: zatroszczcie się²⁰⁰, by drzewo było dorodne²⁰¹, a wtedy jego owoce będą smakowite²⁰². Pozwólcie, aby zdziczało²⁰³, a wyda owoce cierpkie²⁰⁴. Drzewo ocenia się²⁰⁵ po jego owocach.

34 Wy podłe gady²⁰⁶! Czy z waszych złośliwych ust może wyjść coś dobrego²⁰⁷? Co na sercu to i na języku²⁰⁸!

195 Lub: „błuznierstwo” (większość), „obelżywe słowo” (Współczesny), „uwłaczanie” (Ewangeliczna). W tym kontekście szczególnie odpowiednie wydaje się słowo „oszczerstwo”, gdyż zawiera w sobie fałszywe oskarżenie: faryzeusze zarzucają Duchowi Bożemu, za sprawą którego działa Jezus, że jest duchem Szatana.

196 Dosł. „powiedział słowo przeciw”. Inni: „powiedział coś przeciw” (Paulistów, Stern, Słowo Życia) „będzie występował przeciw” (Współczesny).

197 Dosł. „syna człowieczego”.

198 Dosł. „zostanie mu odpuszczone”.

199 „Nigdy, ale to przenigdy” – dosł. „ani w tym wieku, ani w mającym nadejść”.

200 Gr. *poiēsate* – dosł. „uczynicie” (XVI-wieczne, Stern), „zróbcie” (Witwicki), „dokonajcie tego, żeby” (Romaniuk). Pozostali interpretują bądź w znaczeniu agrarnym: „zasadźcie” (Warszawska), „wyhodujcie” (Brandstaetter, Ewangeliczna); bądź w znaczeniu „poczytywać, uznawać coś za coś”: „uznajcie” (Tysiąclecia, Poznańska, Przyjaciół, Słowo Życia), „przyjmiecie” (Popowski); lub też jako wprowadzenie do porównania: „spójrzcie” (Ekumeniczna), „powiedzcie” (Kowalski), „weźcie” (Interlinearny), „zauważcie” (Paulistów). Są też takie tłumaczenia, które pomijają ten czasownik: Współczesny, Paciorek.

201 Dosł. „dobre” (większość), „piękne” (Witwicki).

202 Dosł. „dobre”.

203 Gr. *sapron* – dosł. „zgniłe” (Witwicki, Brandstaetter), „zbutwiałe”, „spróchniałe”; metaforycznie: „złe”, „wstrętne”, „zepsute” (Interlinearny). Większość tłumaczy „złe” w opozycji do drzewa „dobrego”. Tłumaczymy kontekstualnie za Współczesnym („jeśli drzewo zdziczeje”) i Przyjaciół („jest dzikie”). Inni: „zagrzybione” (Popowski), „bezużyteczne” (Ewangeliczna).

204 Dosł. „złe”.

205 Dosł. „jest poznawane”, „poznaje się” (większość), „rozpoznaje się” (Ewangeliczna).

206 Za Współczesnym. Dosł. „płody żmij” (Interlinearny), „pomioście żmij” (Popowski, Ewangeliczna), „lęgu żmijowy” (Brandstaetter), „potomstwo żmijowe” (Paulistów, Przyjaciół), „nasienie żmij” (Witwicki). Większość interpretuje: „plemię żmijowe”. Niektórzy traktują jak inwektywę i tłumaczą kontekstualnie: „żmije” (Poznańska), „Wy żmije” (Stern), „Wy podłe gady” (Współczesny), „jesteście podli” (Słowo Życia), wtedy jednak ginie związek z werselem wcześniejszym (owoce drzewa – potomstwo żmii).

207 Dosł. „Czy możecie dobre (rzeczy) mówić złymi będąc?”.

208 Dosł. „z przepełnienia serca usta mówią”. Stosujemy najczęściej występującą formę polskiego przysłowia o podobnej treści (Krzyżanowski, 1993).

35 Dobry człowiek dzieli się bogactwem swego dobra. Zły zaś sieje zło, które w nim zalega²⁰⁹.

36 Zapewniam was, że ostatecznie²¹⁰ każdy rozliczy się z jałowych²¹¹ słów, które wypowiedział.

37 To na ich podstawie okazesz się prawym lub zasłużysz na potępienie²¹².

Jezus – nowy Jonasz i Salomon

38 Na to niektórzy znawcy Pisma i faryzeusze zwrócili się do Niego z żądaniem:

- Nauczycielu, potwierdź jakimś znakiem swoją wiarygodność²¹³!

39 On odparł:

- Zgraja wrednych łajdaków²¹⁴ znaku żąda! Znaku nie będzie! Chyba że znak proroka Jonasza.

40 Jonasz spędził trzy doby²¹⁵ w brzuchu wieloryba²¹⁶, podobnie i Ja, taki sam człowiek jak on²¹⁷, spędzę trzy doby w głębi²¹⁸ ziemi.

41 Gdyby mieszkańcy Niniwy stanęli jako oskarżyciele wobec tego pokolenia, z pewnością zapadłby wyrok skazujący²¹⁹. Oni na wezwanie²²⁰ Jonasza odmienili

209 Dosł. „Dobry człowiek z dobrego skarbca wyciąga dobre (rzeczy) a zły człowiek ze złego skarbca wyciąga złe (rzeczy)”. Niektórzy dodają „ze skarbca swego serca” (Brandstaetter), „ze swego serca niby ze skarbca” (Kowalski). Większość gr. *thēsauros* tłumaczy „skarbiec”, niektórzy „zapas” (Witwicki, Stern).

210 Dosł. „w dzień sądu”.

211 Gr. *argos* – „bezużyteczny” (Interlinearny, Tysiąclecia, Paciorek), „nieużyteczny” (Warszawska, Popowski), „niepotrzebny” (Poznańska, Współczesny, Ekumeniczna, Paulistów, Słowo Życia), „zbyteczny” (Brandstaetter), „marny” (Witwicki), „próżny” (Kowalski, Przyjaciół, XVI-wieczne).

212 Dosł. „ze słów twoich będziesz uznany za prawego i ze słów twoich będziesz skazany”. Niewykluczone użycie *passivum divinum*, wtedy przełożylibyśmy: „Na podstawie twoich słów Bóg uzna cię za prawego lub wyda wyrok skazujący”.

213 Tłumaczymy co do sensu; dosł. „Chcemy zobaczyć znak od Ciebie”.

214 Dosł. „Plemię złe i cudzołonne”. Wielu tłumaczy metaforycznie: „wiarołomne”.

215 Dosł. „Trzy dni i trzy noce”.

216 Gr. *kētōs* – „morski potwór” (Popowski, Kowalski, Stern), „potwór” (Ewangeliczna), „wielka ryba” (większość), „ogromna ryba” (Ekumeniczna), „wieloryb” (Warszawska, Przyjaciół, Brandstaetter, Witwicki, XVI-wieczne), „ryba” (Paciorek).

217 Dosł. „syn człowieczy”.

218 Dosł. „w sercu” (Poznańska, Przyjaciół, Brandstaetter, Witwicki, XVI-wieczne); Inni tłumaczą: „w łonie” (większość), „w głębi” (Ekumeniczna), „w głębinach” (Stern), „we wnętrzu” (Paulistów, Ewangeliczna).

219 Tekst grecki używa czasowników w czasie przyszłym, co może sugerować, że Jezus sięga po retoryczne ujęcie odwołujące się do hipotetycznej sytuacji eschatologicznej.

220 Gr. *kerygma* – „nawoływanie” (Tysiąclecia, Poznańska), „wołanie” (Kowalski, Popowski), „wezwanie” (Ekumeniczna, Brandstaetter, Romaniuk, Ewangeliczna), „zwiastowanie” (Warszawska, Przyjaciół), „przepowiadanie” (Homerski, Brzeska, Murzynowski), „głoszenie” (Paciorek), „kiedy głosił” (Stern), „nauczanie” (Paulistów), „wieszcz głós” (Witwicki), „słuchając” (Słowo Życia), „gdy wystąpił i napominał” (Współczesny), „kazanie” (Wujek, Gdańska).

swoje serca. A przecież tu i teraz słyszycie coś więcej²²¹, niż w przypadku²²² Jonasza! 42 Gdyby Królowa z Południa stanęła jako oskarżycielka wobec tego pokolenia, z pewnością zapadłby wyrok skazujący. Ona przybyła z końca świata²²³, aby wsłuchać się w mądrość Salomona. A przecież tu i teraz chodzi o coś więcej niż w przypadku Salomona!

Bezwzględnie wytrwać przy Jezusie

43 Gdy demon²²⁴ opuści człowieka, błąka się po bezwodnym odludziu²²⁵ i bezskutecznie szuka ukojenia²²⁶.

44 W końcu dochodzi do wniosku²²⁷:

- Może by tak wrócić w swoje cztery ściany²²⁸, skąd wyszedłem?

Powraca. A tu pusto, czysto, i gościnnie.

45 I co robi? Zaprasza siedem innych demonów paskudniejszych od siebie. Gdy się zagnieżdżą – tragedia! Nic gorszego zdarzyć się już nie może²²⁹! A to wszystko dotyczy waszego²³⁰ przewrotnego pokolenia.

Jezus czyni uczniów swoimi braćmi i siostrami

46 Gdy jeszcze mówił do tłumu, niespodziewanie²³¹ przysłała Jego Matka wraz z braćmi i chcieli zamienić z nim słowo.

47 Ktoś Mu szepnął²³²:

221 Dosł. „Oto tutaj coś więcej od Jonasza”. Niektórzy odnoszą to do osoby Jonasza (np. Paulistów, Współczesny, Witwicki „ktoś większy”), inni do całości sytuacji (np. Tysiąclecia, Popowski, Kowalski: „coś więcej”). Bardzo dobre tłumaczenie Ewangelicznej: „chodzi o coś więcej, niż w przypadku Jonasza”. Sądzymy, że tekst dotyczy przede wszystkim kerygmatu głoszonego przez Jonasza, który zestawiony jest z przewyższającą go Ewangelią, podobnie jak słowa mądrości Salomona z kolejnego wersetu.

222 „Niż w przypadku” – za Ewangeliczną.

223 Za Ewangeliczną; dosł. „z krańców ziemi”.

224 Za Słowem Życia, większość tłumaczy dosł. „duch nieczysty”.

225 Dosł. „miejscach”.

226 Gr. *anapausis* – „odpoczynek”, „spoczynek” (większość), „ukojenie” (Warszawska), „wychnienie” (Witwicki, Współczesny, Ewangeliczna, Słowo Życia, Stern), „ochłody” (Popowski).

227 Dosł. „Wtedy mówi”.

228 Dosł. „do domu mojego”.

229 Dosł. „Stają się (rzeczy) późniejsze człowieka owego gorsze od (rzeczy) pierwszych”.

230 Dosł. „tego”; kontekstualny zaimek dzierżawczy wprowadza też Współczesny.

231 Gr. *idou* – „oto” może wyrażać hebr. *hinne*. Brandstaetter tłumaczy „Spójrz!”.

232 Dosł. „powiedział”; kontekstualnie interpretuje też Słowo Życia: „Ktoś powiadomił Jezusa” i Ewangeliczna: „Ktoś doniósł Jezusowi”.

- Na dworze czeka twoja Matka i bracia. Chcą Ci coś powiedzieć²³³.
 48 Nawiązując do tych słów, Jezus odparł²³⁴:
 - Kto jest moją Matką? Kto jest moim bratem²³⁵?
 49 Zatoczył dłonią krąg nad swoimi uczniami i oznajmił:
 - Patrzcie²³⁶! To jest moja Matka! To są moi bracia!
 50 Kto postępuje zgodnie z wolą²³⁷ mojego Ojca w Niebie, ten jest moim bratem, moją siostrą, a nawet²³⁸ moją Matką!

Bibliografia:

- Bardski, K. (2015). Propozycja alternatywnego przekładu Kazania na Górze. *Warszawskie Studia Teologiczne*, 28 (1), 237–251.
- Bardski, K. (2016). Przypowieści o Bożym miłosierdziu (Łk 15) – przekład alternatywny i perspektywy interpretacji symbolicznej. *Warszawskie Studia Teologiczne*, 19 (1), 118–132.
- Bardski, K. (2018). Mateuszowa Ewangelia cudów (Mt 8–9) – przekład alternatywny. *Warszawskie Studia Teologiczne*, 31 (1), 60–76.
- Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. (1996). Nowy przekład z języków hebrajskiego i greckiego opracowany przez Komisję Przekładu Pisma Świętego. Warszawa.
- Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Przymierza*. (2016). Poznań: Ewangeliczny Instytut Biblijny.
- Brandstaetter, R. (2009) *Księgi Nowego Przymierza. Przekłady biblijne z języka greckiego*. Kraków.
- Kowalski, S. (tłum.).(1957).*Pismo Święte Nowego Testamentu*. Warszawa.
- Krzyżanowski, J. (red.). (1993). *Nowa Księga Przysłów Polskich*. Wrocław.
- Murzynowski, S. (tłum). (1551). *Ewangelia Święta Pana Jezusa Chrystusa wedle Mateusza Świętego*. Kraków (reprint Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock 2003).

233 Werset 47 nie występuje w wielu ważnych rękopisach.

234 Dosł. „On zaś odpowiadając, rzekł mówiącemu do Niego”.

235 W tekście gr. liczba mnoga.

236 Gr. *idou* – „oto”. Brandstaetter: „Spójrz!”.

237 Dosł. „Kto czyni (wypełnia, spełnia) wolę”.

238 „Nawet” – dodajemy kontekstualnie.

- Nestle, E. i E., Aland, B. i K., Karavidopulos, J., Martini, C. M., Metzger, B. M. (red.). (1998). *Novum Testamentum Graece*. Wyd. 27. Stuttgart.
- Nowy Testament. Ekumeniczny Przekład Przyjaciół* (2012). Tłum. M. Czajkowski, J. J. Anchimiuk, M. Kwiecień, J. Turnau. Warszawa.
- Nowy Testament*. (1991). Nowy przekład z języka greckiego na współczesny język polski, Warszawa.
- Paciorek, A. (2004). *Ewangelia według św. Mateusza*. Nowy Komentarz Biblijny 1. T.1-2. Częstochowa.
- Pismo Święte Nowego Testamentu i Psalmi*. (2001). Przekład Ekumeniczny na Trzecie Tysiąclecie. Warszawa.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*. (2000). Opr. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów Tyńieckich. Wyd. 5. Poznań.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*. (1987). Opr. zespół pod red. M. Petera i M. Wolniewicza, Poznań.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*. (2008). Opr. zespół biblistów polskich z inicjatywy Towarzystwa Świętego Pawła. Częstochowa.
- Popowski, R., Wojciechowski, M. (tłum.). (1993). *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*. Warszawa.
- Popowski, R. (tłum. i oprac.). (2000). *Nowy Testament. Przekład na Wielki Jubileusz Roku 2000*. Warszawa.
- Romaniuk, K. (tłum. i oprac.). (1997). *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Warszawsko-Praska*. Warszawa.
- Słowo Życia. Parafraza Nowego Testamentu we współczesnym języku polskim*. (2014). Warszawa: Instytut Wydawniczy „Agape”/wyd. Szaron.
- Stern, D. H. (2004). *Komentarz Żydowski do Nowego Testamentu*. Tłum. A. Czwojdrak. Warszawa.
- Witwicki, W. (tłum. i oprac.). (1958). *Dobra Nowina według Mateusza i Marka*. Warszawa.

TO BE A DISCIPLE OF CHRIST - ALTERNATIVE PARAPHRASE OF MATTH. 10-12

SUMMARY

In our article we propose a new translation of Matth. 10-12 into Polish. After discussing other Polish translations of the text (in the footnotes), we suggest alternative options that would intensify the expressivity of the narrative and stress the semantic aspects that have been neglected in former Polish translations but seem to be important in the context of the postmodern reception of the biblical text.

Article submitted: 4.02.2019; accepted: 14.02.2019.